

Wandeling “Langs 77 Grote Kerken in Nederland”.

Route Halfweg – Westzaan – Oostzaan, 30 en 31 mei 2011

Maandag 30 mei 2011

Om 5.00 uur sta ik op (!!). In de auto ontbijt ik, want ik wil om 7.30 uur in Haarlem zijn. Daar wacht huize “Geef je maar even lekker neer”, maar niet om ’s morgens half acht. Even naar binnen. Een plaspauze en dan de bus naar Halfweg, waar vandaag mijn wandeling start.

Vandaag de etappe Halfweg – Westzaan. De etappe Lisse – Halfweg sla ik even over omdat ik in september toch nog naar Beverwijk en Lisse moet om de kerken te bezoeken. Daar knoop ik dan de etappe Lisse – Halfweg aan vast.

Vandaag is mijn “opdracht”: letten op mannen. Ik leg me die opdracht zelf op. Omdat er zijn mensen die me “bang praten.”

Iemand vroeg vorige week: “Ben je niet bang als je onderweg bent? Door het bos? Langs een eenzame weg? Over de hei? Alleen?”

Ik had hier nog nooit een tel bij stilgestaan. Bang? Waarvoor? Voor wie? Wat zou ik bang zijn? Ik ben thuis, alleen in huis, ook nooit bang. Geen haar op mijn hoofd die denkt aan bang zijn. Bang ben ik voor andere dingen, voor ziekte en voor dood, voor het kwijtraken van mensen van wie ik houd. Maar niet voor iets of iemand onderweg.

Waarom vragen mensen dit? Waarschijnlijk omdat ze zelf iets meegemaakt hebben en daardoor bang zijn geworden. Ik realiseer me ook dat de vraag naar bang-zijn in deze context meestal in verband staat met mannen. Mannen voor wie je bang zou moeten zijn. Dus daarom vandaag: Letten op mannen.

Man 1 op de fiets. Blond haar. Blauwe ogen. Hij staat stil en vraagt hoe hij op de fiets in Haarlem moet komen. Mijn fietsroutekaart doet goede dienst.

Man 2 in een autogarage. Ik ben de weg kwijt. Wilde mijn eigen pad lopen omdat ik dacht dat het korter zou zijn. Ik vraag de automonteur. Donkere man. Mooie ogen. Ik: “Ik was een beetje eigenwijs en dacht ....” Zijn ogen gaan twinkelen. Hij: “Alle vrouwen zijn een beetje .....” We schieten beiden in de lach. En hij wijst me de goede weg.

Man 3. Hij jopt. Zegt vrolijk: “Goedemorgen!”

Man 4. Groene lentetruï en klein grijs baardje. Hij laat twee honden, nou hondjes, uit. Ik denk: Zulke mannen met zulke hondjes kunnen volgens mij geen enkel kwaad doen. Ik haal hem in en zeg hem gedag. Hij antwoordt vriendelijk.

Man 6. Hardfietser. Zwarte lycra broek met zwart lycra shirt.

Man 7. Gewone fietser. Crème shirt met dito broek. Zegt innemend: “Goedemorgen!”

Man 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, enz. Allemaal mannen die aan het golfen zijn. Ik zie niet één vrouw! Waar zijn ze? Werken ze? Werken de mannen dan niet? Allemaal vutters?

Man 15. Fietser.

Man 16. Hardfietser. Blauw lycra broek met een zelfde soort shirt.

Man 17. Gewone wandelaar. Met stok. Maar niet om te slaan.

Geen kwaad te duchten. Van geen enkele man.

Ondertussen gaan mijn gedachten verder over bang-zijn. Er speelt een lied door mijn hoofd, dat we altijd zingen bij het begin van de dienst in de Grote Kerk: Keer U om, naar ons toe; keer ons om

naar elkaar. Als je doet wat je zingt, hoef je niet bang te zijn. God die zich naar ons toekeert maakt dat wij ons naar elkaar kunnen keren. Met open ogen. Met open vizier. En wie dan nog kwaad in de zin heeft, kom maar op! Wij zijn niet bang!

En er is nog een ander lied. Voor als ik écht bang ben. Een lied tegen alle angst. Een lied tegen de klippen van het bang-zijn op. Een lied van Huub Oosterhuis.

Zoals een moeder zorgt
voor kinderen haar toevertrouwd,
en waarborgt dat zij leven:
Zo werkt een God van liefde
en geen uur verflauwt zijn vuur.
Niet meer verstomt het woord
dat Hij ons heeft gegeven.

Het neemt ons bij de hand,
dat woord, geduldig voert het ons
uit angstland weg naar vrijheid.
Zo onbestaanbaar dwars die weg, zo hoog,
zo heet, zo droog -
laat mij niet moeten gaan
als Gij niet zelf nabij zijt!

Zo ongeveer even over de helft van de etappe Halfweg – Westzaan, begeven mijn benen het. En ik raak buiten adem. Waarschijnlijk is het de warmte en de benauwdheid van het weer dat mij gaat plagen. Het lijkt wel of mijn spieren in mijn benen oververmoeid zijn. Zoals het voelt als je de trap twintig keer op en neer bent gegaan. Om het kwartier sta ik stil. Om mijn benen rust te geven. En om op adem te komen. Zo bereik ik Westzaan.

Ik bel de contactpersoon dat ik er bijna ben. Als ik bij de kerk kom staat hij al op mij te wachten: mijnheer Hogewerf. Een vriendelijke oude man.

In de kerk krijg ik limonade, een glas water en nog een glas water en nog een glas ..... Mijn stem doet het niet goed. En mijn benen zijn als lood. Na een kwartier wordt het beter en kom ik weer een beetje tot mezelf. Zo, we zijn er weer.

Ik bied de kaars aan; hij schrijft een tekst in mijn wandelboek en ik mag foto's maken in de mooie Grote

Kerk van Westzaan. De preekstoel fascineert me. De poot van de preekstoel is een pelikaan die in zijn borst pikt om zo zijn jongen te voeden (symbool voor Christus die zichzelf gegeven heeft).

Hiernaast een gevelsteen in de Kleine Houtstraat van Haarlem, waarop ook deze pelikaan prijkt.

Het gesprek met mijnheer Hogewerf doet goed. Hij is belangstellend naar mijn wandeling, naar mijn werk. En op zijn beurt vertelt hij zijn levensverhaal van hem en zijn vrouw, die vijf jaar geleden stierf. Een mooi en ingetogen verhaal. Om te bewaren in één van de vakjes in mijn hoofd en hart. Na nog een glas limonade vertrek ik. Weer helemaal uitgerust. Vlakbij de kerk is de bushalte. Het openbaar vervoer in Noord-Holland is perfect. Ik sta er net, of de bus komt. Daarna de trein. Daarna de volgende trein. En dan nog eens weer de stadsbus. Binnen een uur ben ik weer op mijn logeeradres.

Dinsdag 31 mei 2011

Het is minstens 15 graden kouder dan gisteren. Maar ik vind het prima. Dit weer is beter om te lopen. Met de auto naar Westzaan. Wandelschoenen aan. Daarna drie keer een etappe van 4,5 km. naar Oostzaan. Ik geniet.

Om half twee ben ik al in Oostzaan. Ik bel de koster/beheerder. Haar man neemt de telefoon aan en hij is eerder bij de kerk dan zijn vrouw. Dhr. en mevr. Meyn. Samen doen ze de kosterwerkzaamheden. Ze vertellen met liefde over hun kerk.

De Grote Kerk in Oostzaan is gebouwd in 1760. Maar al veel eerder had er op diezelfde plek ook een kerk gestaan. Die kerk kwam in de plaats van de kerk die er daarvoor stond en die in 1573 in brand vloog. Het

orgel is een Knipscheerorgel (gebouwd door dhr. Knipscheer), geplaatst in 1858. Bijzonder in de kerk is

de ronde dooptuin om de preekstoel. In 2007 is de kerk gerestaureerd en gerenoveerd en is er een nieuwbouw aan gemaakt. Een soort “serre” met een glazen dak waardoor je de toren van de kerk kunt zien. De buitenmuur is in stand gebleven in de nieuwbouw. Prachtig, zo’n modern element aan een oude kerk. Het past!

“De bouw van het thans bestaande Bartel Jacobsz Centrum (Bartel Joacobsz was de pastoor die in 1565 van het Katholicisme overging naar het Protestantisme; hij werd de eerste predikant van de Protestantse kerk van Oostzaan) had nogal wat voeten in de aarde. Ontwerp en overleg met de gemeente verliep soepel tot het zo ongeveer 1997 in de openbaarheid kwam. Er ontstond een ware opstand in Oostzaan, hoe men het in het hoofd haalde om aan de kerk aan te bouwen, kostbare bomen moesten worden gerooid, vernieling van het aanzicht van de kerk, etc. Er werd een Stichting tot Behoud van Oostzaans Erfgoed opgericht, protestacties, ingezonden stukken, en daaruit voortvloeiend, hoorzittingen, procedures, bezwaarschriften, enz.

Uiteindelijk werd de bouwvergunning na 10 jaar procedures afgegeven en de gemeente is thans aan de noordzijde van de kerk een prachtig centrum rijker.”

Uit het boekje “De kerk is jarig; de Grote Kerk in Oostzaan, 1760 – 2010.”

Dhr. en mevr. Meyn vertellen verder: “Er is nu een jaar een Stichting Vrienden van de Grote Kerk. Prachtig. En we hebben hier van alles in de kerk. Binnenkort is er een bridgeparty die veel geld oplevert. Er zijn ook concerten. Er is een opbaarcentrum in de kerk. Alle bewoners van Oostzaan kunnen hier opgebaard liggen en vanuit de kerk begraven worden.”

Ik kan het niet laten. Alle dingen die dhr. en mevr. Meyn vertellen, elke zin die ik lees in het boekje over de kerk van Oostzaan, doet mij aan Drachten denken. Aan onze kerk, in dezelfde tijd gebouwd, aan het orgel, ook ongeveer van dezelfde tijd. Aan onze Grote Kerk met zijn prachtige plannen voor verbouw en renovatie. Aan de protesten, het bezwaarschrift, de problemen. Aan het prachtige ontwerp door onze architect Brouwer – Kijlstra, dat zoveel lijkt op dat van Oostzaan. En bovendien, wij hadden bij de Reformatie in Friesland ook een priester die predikant werd!

Zou het bij ons ook nog 10 jaar duren .....

Dan ben ik, even rekenen, 67. Pfffffffffffffffff .....

Maar het is gelukt in Oostzaan. Ondanks alles.

Dus ga ik er vanuit dat het bij ons ook zal lukken. Met zoveel kerkgangsters op de zondag .... Met 140 enthousiaste vrijwilligers ... Met een Renovatiecommissie die samen met de architect een goed en mooi plan heeft bedacht .... Met een Activiteitencommissie die van alles bedenkt ..... Met een goede Stichting Vrienden van de Grote Kerk .... Met een betrokken Algemene Kerkenraad en College van Kerkrentmeesters ..... Met een prima koster.

We willen het allemaal meemaken!

Om 15.00 uur brengt dhr. Meyn me naar mijn auto. Geweldig. Ik hoef niet met het Openbaar vervoer. Heerlijk. Om 17.00 uur zit ik in St. Annaparochie waar ik bij mijn zus en zwager eet. En 's avonds bezoek ik mijn achternichten in het verzorgingshuis in St. Anna.

Om 22.00 uur ben ik thuis.

Dan is er de mail, een stuk brood en een glas warme melk. En een heerlijk bed.

Route Oostzaan – Edam/Volendam – Monnickendam, 7 en 8 juni 2011

Dinsdag 7 juni 2011

Vroeg weggereden: 6.30 uur. Om 8.15 in Edam. Om 8.30 lopen. Een keurige planning.

Vandaag wandel ik de route die eigenlijk op 8 juni gedaan zou moeten worden. En op 8 juni loop ik de route van 7 juni. Twee dagen omgewisseld dus. Zo kwam het beter uit met de planning.

Vandaag dus Edam – Monnickendam – Durgerdam. Mijn eindpunt is Durgerdammergouw. Ik vind het net een woord dat Annie M.G. Schmidt gebruikt zou kunnen hebben voor een liedje:

*Een olifant in Durgerdammergouw,
riep luidkeels: O jongens, wat is me dat nou?
In mijn slurf zit een knoop; hij wil er niet uit;
ik tetter alleen nog maar zacht, en niet luid.
Wie wil me helpen? Kom gauw. Au, au, au!*

Zoiets. Ongeveer. Maar dan veel mooier natuurlijk. Echt zoals Annie het gedaan zou hebben.

Om 9.30 ben ik al in Monnickendam. Dit zou mijn etappe zijn voor deze dag. Maar omdat ik volgende week een lang stuk moet lopen van Monnickendam naar Muiden (ongeveer 28 km.) pak ik alvast nu een stuk van die route mee.

Als ik van Monnickendam op weg ga kom ik langs een Joods kerkhof. Waarschijnlijk afgesloten, denk ik. Maar het tegendeel is waar. Het hek is open en ik kan zo het kerkhof op lopen. Bijzonder is het, zo'n klein kerkhofje, waar alle stenen gelijk opgesteld zijn. Ze hebben ook allemaal ongeveer hetzelfde opschrift.

Twee springen eruit, of eigenlijk vier. De eerste twee zijn van twee mensen uit een priesterfamilie. Dat zie je aan afbeelding van een kan en een schaal (waarschijnlijk gevuld met water). De afbeelding van reiniging. Je waste je, je reinigde je voordat je in de tempel aan het werk ging. Eén van de stenen van de priesterfamilie is van David Witmond, gestorven 18 Kislew, 26 november 5654; de andere is van Samuël Witmond, gestorven 24 Adar, 18 maart 5658. Twee broers? Een paar jaar na elkaar overleden? De Joodse jaartelling begint in 3761 voor Christus, het jaartal waarvan de Joden aannemen dat toen de schepping plaatsvond. Dan is het jaar 5654 in onze jaartelling 1893 na Chr.; en 5658 is 1897 na

Chr. Eind 19^e eeuw dus. De leeftijd van mijn pakes en beppes.

De andere twee stenen die opvallen zijn van Eva Monnickendam en Alexander Monnickendam. Of het familie van elkaar is, weet ik niet. Maar beiden zijn genoemd naar de plaats waar ze woonden. Net als onze achternaam: De Bildt komt van de gemeente Het Bildt, in 1505 drooggelegd, opgebild (opbilden is een oud woord voor inpolderen/droogleggen) door monniken uit Zuid-Holland. Het Bildt bestond vroeger uit drie plaatsen: St.-Jacobiparochie, vroeger Wijngaarden, genoemd naar het Zuid-Hollandse Wijngaarden (ik loop er langs als de wandeltocht door de Alblasserwaard voert); St.-Annaparochie, vroeger Altoenae, uiteindelijk vernoemd naar de heilige Anna, de moeder van Maria en de beppe van Jezus; en Onze Lieve Vrouwenparochie, vroeger geheten Kijfhoek, een gehucht in Zuid-Holland.

Bijzonder om even een kwartier op dit stille kerkhof te zijn. Waar geen graven geruimd mogen worden. Joden blijven op hun laatste rustplaats liggen totdat de Messias komt!

Mijn wandeling gaat verder over de dijk langs het IJsselmeer. In de verte, aan de overkant, lonkt Marken. Ik had erover kunnen lopen, maar dat had me veel tijd gekost. Misschien een leuk uitje in de zomervakantie? Je kunt er vanaf het noorden met de pont heen en via de zuidelijke route weer met de auto, fiets of lopend vandaan. Of andersom natuurlijk. Als ik verder loop zie ik een gemaal. Met daarop een gedicht. Ik herken het direct als van Ida Gerhardt. Ik heb zo ongeveer een halve meter boeken over Ida Gerhardt in de kast staan. Een paar jaar terug heb ik ontzettend veel van en over haar gelezen. Ze schrijft prachtige gedichten, soms in wat ouderwetse taal. Maar met die woorden raakt ze wel mijn gevoel.

Ida Gerhardt was lerares oude talen. Vandaar vaak een Latijnse titel boven haar gedichten. De Profundis betekent: psalm.

Letterlijk betekent het: Vanuit de diepten (psalm 130). Het gedicht op het gemaal gaat over zwanen. En over bevrijding. Even later zie ik twee ouderzwanen met hun kinderen. Prachtig. Maar waag het niet om te dichtbij te komen. Ze beginnen direct te blazen omdat ze hun jongen willen beschermen.

Om 14.00 uur ben ik in Durgerdam. Een klein lintdorpje aan het IJ. Onder Amsterdam. Het is er druk met vakantiegangers.

Ik heb een taxi besteld, want het openbaar vervoer ligt plat in Amsterdam. En dat zal ik weten ook. Bij uitstappen moet ik €50,30 betalen!! Ja, ja, het is niet niks, zo'n wandeltocht.

Om drie uur ben ik in Monnickendam. 's Avonds om 18.30 uur word ik in de kerk verwacht. Dus alle tijd om wat uit te rusten, te slenteren, een terrasje te pakken en de prachtige gevelstenen waar Monnickendam rijk aan is, te bekijken.

Bezoek aan de kerk van Monnickendam

Als ik naar de Grote Kerk loop, komt Alie Roos, met wie ik voorafgaand aan het bezoek steeds contact heb gehad, me tegemoet: "Wat bent u netjes voor een wandelaar!" Dat klopt, want ik had 's middags tijd om me te verkleden. Er staat nog iemand bij de kerkdeur. Dat blijkt een stadsgids te zijn, die door de mensen van de Protestantse Gemeente van Monnickendam is "ingehuurd" om mij rond te leiden in de immense kerk. Onze kerk kan er wel tien, misschien wel twaalf keer in. Ik krijg een rondleiding van een uur en krijg alle finesses van de Grote- of Sint Nicolaaskerk te horen. Het is ook te lezen op <http://www.grotekerkmonnickendam.nl/Bezoek-de-Grote-Kerk/meer-info.html> Gebouwd na 1400 door monniken van de Norbertijnerorde uit Friesland! Omstreeks 1400 werd nabij de kerk een klooster gebouwd met de naam Mariëngaarde. Daar zit weer een link met Friesland: Mariëngaarde was ook een klooster bij Hallum en het eerste klooster in Friesland gebouwd door de Norbertijnen. In de kerk een plaquette van Wendelmoet Claesdochter (gest. 1527), een vrouw die in Monnickendam gevangen zat vanwege haar "kwade opiniën". Ze werd beschuldigd van hekserij en ketterij en is daarvoor op de brandstapel terechtgesteld. Ze was het eerste vrouwelijke slachtoffer van de geloofsvervolgingen onder Karel V. En daarmee de eerste martelares voor het protestantisme in Nederland. Wie meer van haar wil weten: <http://www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/DVN/lemmata/data/claesdrwendelmoet>

Dan komen er meer mensen binnen. De predikant, Martien Pettinga, en twee personen die zitting hebben in de Werkgroep Kerk naar Buiten, Alex Klok en Hennie van Geemen.

Er is koffie. Heerlijk.

Daarna gaan we met elkaar naar het podium. Er staan stoelen rondom het kistorgel. Een stille kring die wacht op haar bezoekers. We zijn met z'n zessen. Een klein groepje mensen. Bij elkaar vanwege dat oude verhaal.

Samen zingen we het lied: De vreugde voert ons naar dit huis. In Monnickendam hadden ze juist dit lied uitgezocht voor deze avond, niet wetend dat ik dit lied ook in mijn promotieboekje van de wandeling had staan. Het is een lied dat gezongen kan worden in oude kerken:

*Dit huis, van hout en steen, dat lang
de stormen heeft doorstaan,
waar nog de wolk gebeden hangt,
van wie zijn voorgegaan.*

Ik overhandig de kaars, aangestoken in Drachten en meegenomen naar alle Grote Kerken in Nederland in verbondenheid met die kerken. En ik lees van Hans Bouma een tekst over op weg gaan.

Alex Klok sluit af met een gebed. Een gebed dat wordt uitgesproken in de film die de Protestantse Kerk in Nederland heeft gemaakt over hoe en wat de kerk wil/kan zijn. Hij heet: Voor hen .....

Eén zin raakt me vanavond. In deze kleine kring van mensen: *Voor hen die de deur zo hard hebben dichtgegooid dat we de klap nu nog horen .....* Ik maakte het mee, onlangs. En ik heb er nachtmerries en angsten van gehad.

Dan hoor ik de volgende woorden in het gebed: ..... *bidden wij: Heer God, leer ons de liefde.*

Na afloop krijg ik het gebed op een A-4tje. Met als achtergrond een tekening van de Grote Kerk van Monnickendam. Geplastificeerd. Dat is mijn "Santiago de Compostella-stempel", het bewijs dat ik in Monnickendam geweest ben. En ik krijg een overlevingspakket: een tas met een appel, sinaasappel, banaan, flesje water en flesje energydrink, een meergranenkoek en een sprits, en een Mars, en nog veel meer!

Zo haal ik de eindstreep wel. Als elke gemeente, waar ik kom, dit doet, moet dat lukken.

Het is een bijzondere ervaring. Dit samenzijn met mensen die je helemaal niet kent. Het is net of je elkaar al langer kent. Juist als leden van diezelfde gemeente van God.

We nemen afscheid. Misschien zien we elkaar nog een keer. Wie weet .....

Woensdag 8 juni 2011

De route Oostzaan – Edam. Een lange route van 22 km.

Maar het is goed weer. Niet te heet, niet te koud. Wel heb ik alles tegen de wind in. Tijdens mijn wandelingen neem ik natuurlijk af en toe een pauze. Om te eten, te drinken en om de kaart nog beter te bestuderen dan ik al gedaan heb. Tijdens die pauzes zit ik graag op een bank. Als je wat ouder wordt (!) is het niet het handigst om op de grond te gaan zitten. Nou ja, gaan zitten dat gaat nog. Maar weer opstaan, dat vergt spierkracht en handigheid. Dus als ik een bank tegen kom is die van mij. Ook duik ik graag en bus-hokje in voor mijn pauze. Het is er droog en er is altijd een bankje om op te zitten.

Als ik in Purmerland kom, is de eerste bushalte Purmerlanderkerk. Het kan niet mooier: een bushokje met bank bij de kerk. Dan heb ik alles wat mijn hart begeerd op dit moment en tijdens deze wandeling. Het brood smaakt goed. en de kilometers zijn nog even lang dan toen ik begon, zie ik op de kaart. Maar ik loop in de goede richting. Om 15.00 uur ben ik bij de Grote Kerk van Edam. Hij lijkt op die van Monnickendam, maar is nog wat groter. Het is de grootste Grote Kerk in zijn soort, een hallenkerk, van Nederland, heb ik me laten vertellen. Onze Grote Kerk kan daar vast wel vijftien keer in.

Als ik bij de kerk aankom hoor ik een gigantisch lawaai van schreeuwende vogels. Ergens boven me. In een treurwilg. Als ik naar boven kijk en probeer te achterhalen waar het geluid vandaan komt, zie ik ineens vier grote grijze vogels met elkaar vechten (spelen?).

Tjonge, dat is me wat. Wat voor vogels zijn het? Ooievaars? Reigers? Een ander soort vogels?

Ik maak snel een paar foto's. En de volgende dag hoor ik van een kenner dat het reigers zijn. Nooit geweten dat die in bomen een nest maken en daar broeden. Toch heel bijzonder.

In de kerk spreek ik een paar mensen aan. Er is in eerste instantie niemand die op me wacht. Maar een geboren Liwwarder (Huizumer) leidt me rond door de kerk. Bijzonder zijn de 36 gebrandschilderde ramen, de meeste geschonken in het begin van de 16e eeuw aan de Grote Kerk van Edam. En de grafsteen van Griet Dircks, de huishoudster van Rembrandt, die later door haar broer en Rembrandt in het spinhuis/gekkenhuis is gestopt. Zij ligt begraven in de Grote Kerk van Edam.

In beide kerken, die van Monnickendam en Edam, worden in de zomer diensten gehouden. Er komen zo'n 120 bezoekers. Het zijn kleine Protestantse gemeenten.

En wat nu zo aardig is?

In Edam zeggen ze: Onze kerk lijkt op die van Monnickendam. Maar hij is groter. Én hij is mooier. Want wij hebben gebrandschilderde ramen.

In Monnickendam zeggen ze: Onze kerk lijkt op die van Edam. Maar hij is kleiner. Én mooier. Want wij hebben geen gebrandschilderde ramen. Daardoor is het licht veel mooier dan in Edam.